Jüdische Pester Zeitung.

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטוואָך אונד פרייטאג
אונד קאָסטעט
פיר אָסטרייך-אונגארן
גאנציאהריג 8 גולדען אָסטר. וואַה.
האלביאהריג 4 גולדען אָסטר. וואַה.
פירטעליאהריג 2 גולדען אָסטר. וואַה.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציאהריג 9 גולד. — קר. אָ. וו.
האלביאהריג 4 גולד. 50 קר. אָ. וו.
פירטעליאהר׳ 2 גולד. 25 קר. אָ. וו.

יידישע
פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערן,
אונד דער פרענומעראציאָנס-פרייז
בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט,
וואייצנער בולוואר נומ׳ 29.
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 101 זעכצעהנטער יאהרגאנג | פעסט, מאָנטאג יא אלול ה׳תרמ״ד. | Pest, den 1. September 1884

פאָם קינפטיגען רייכסטאגע.

זייט דער וויעדעראיינפיהרונג דער פערפאססונג אין אונגארן (1867) האט עס קיינען רייכסטאג געגעבען, דער פיר דיא יודענהייט דיעזעס לאנדעס פאָן גראָסערער וויכטיגקייט אונד בעדייטונג געוועזען וואַרע, אלס דער זיין ווירד, וועלכער אם 28-טען דיעזעס מאָנאטעס אין דער הויפטשטאדט עראָפפנעט ווירד. עס איזט געוויסס, דאס דיא נייע פארטייא איהרע קראַפט שאָן בייא דער אדרעסס-דעבאטטע, אלזאָ אין דען ערסטען זיטצונגען דעס רייכסטאגעס פערזוכען ווירד, אינדעם זיא — וויר ערפאהרען דיעס אויס בעשטיממטער קוועללע — איינען אייגענען אדרעסענטוואורף איינרייכען, אין וועלכעם זיא אין ערסטער רייהע דיא אויפהעבונג דער עמאנציפאציאָן דער יודען פאָרדערן ווירד. (בייא דער עראָפפנונג דעם פאָריגען רייכסטאגעס האט מאן אין אונגארן דאס וואָרט אנטיסעמיטיסמוס קוים געקאננט; געגען ענדע דעם צווייטען יאהרעס דיעזעס רייכסטאגעס ערקלאַרטען זיך 5 אבגעאָרדנעטע אלס אנטיסעמיטענפארטייא. דער רייכסטאג יעדאָך האט דיעזע פארטייא ניכט אנערקאננט אונד איהרע אנטראַגע אימממער צוריקגעוויעזען; דענן אים אונגארישען פארלאמענטע קאָננען נור זאָלכע אנטראַגע פערהאנדעלט ווערדען, וועלכע וועניגסטענס פאָן 10 אבגעאָרדנעטען אונטערשריעבען זינד. וויר וויססען ניכטסדעסטאָוועניגער, וויעפיעל דיעזע 5 אנטיסעמיטען דעם רייכסטאגע צו שאפפען געגעבען האבען; דער רייכסטאג איזט אים דען יודענדעבאטטען גאר ניכט העראויסגעקאָממען. יעטצט בילדען דיא אנטיסעמיטען איינע ווירקליכע פארטייא, דערען אנטראַגע אללע צור פערהאנדלונג געלאנגען מיססען, איינע פארטייא, מיט וועלכער דער רייכסטאג רעכנען מוס.)

דיא נייע אנטיסעמיטענפארטייא איזט ענטשלאָססען, איהרע שאַנדליכען ציעלע מיט אללען איהר צו געבאָטע שטעהענדען קראַפטען צו פערפעכטען, זיא איזט ענטשלאָססען, — וויא וויר דאס עבענפאללס אויס דער אָבגעוואָהנטען זעהר גוטען קוועללע ערפאהרען — עס אויפס אייסערסטע אנקאָממען צו לאססען, אום זיך אים רייכסטאגע געלטונג צו פערשאפפען; ווענן וויר נון בעדענקען, דאס אין דער אנטיסעמיטענפארטייא וועניגסטענס 10 זאָלכער אבגעאָרדנעטען זינד, דיא ניכטס אנדערעס קאָננען אונד אויך ניכטס אנדערעס וואָללען, אלס זיך דורך שקאנדאלע בעמערקבאר צו מאכען; ווענן וויר פערנער בעדענקען, וועלכע אייסגעדעהנטע רעכטע איין אונגארישער אבגעאָרדנעטער געניעססט, אונד וויא גערינגפיגיג דיעזען רעכטען געגענאיבער דיא מאכט דעס פראַזידענטען איזט, זאָ קאָננען וויר אונס פיעללייכט איינען בעגריפף דאפאָן מאכען, וויא עס אין דיעזעם רייכסטאגע צוגעהען ווירד.

„דיא רוהע, וועלכע זייט איינינגען וואכען העררשט" זאגטע מיר געסטערן איין בעקאננטער אבגעאָרדנעטער, „איזט דיא וויינדשטיללע פאָר דעם שטורם. וויר ווערדען לײדער אין קורצער צייט דאהין געלאנגען, דאס וויר דען קראָאטישען לאנדטאג אום זיינע שטארטשעוויטשע בענײדען ווערדען."

„אונד וויא ווירד זיך דאס פארלאמענט געגענאיבער דיעזען אויסשרייטונגען דער אנטיסעמיטענפארטייא בענעהמען?" פראגטע איך דען אבגעאָרדנעטען, דער דען לייטענדען רעגיערונגסקרייזען זעהר נאהע שטעהט.

„דאס פארלאמענט, בעזאָנדערס אבער דיא רעגיערונגספארטייא" אנטוואָרטעטע מיין געוואַהרסמאנן מיט בעשטיממטהייט. „ווירד אייפהאָרען איין לאבענדעס פובליקום צו זיין, וועלכעס זיך איבער דיא אנטיסעמיטישען פערריקטהייטען לוסטיג מאכטע, אונד דענזעלבען ניכט ערנסט ענטגעגענטרעטען וואָללטע. דאס פארלאמענט אונד דיא רעגיערונג האבען דיא געפאַהרען ערקאננט, וועלכע אין דער אויסברייטונג דעס אנטיסעמיטיסמוס ליעגען, אונד זיא איזט ענטשלאָססען דעמזעלבען מיט אונערביטטליכער שטרענגע ענטגעגענצוטרעטען, אונד איהן זאָוואָהל אים פארלאמענטע וויא אויסערהאלב דעסזעלבען צו צערמאלמען. געראדע דארום ווירד דער קאמפף איין זעהר היסער ווערדען, אונד געראדע דארום ווירד עס אים רייכסטאגע צו אויפטריטטען קאָממען, וויא זיא פיעללייכט קיין פארלאמענט דער וועלט ערלעבט האט, דא ביז יעטצט נאָך אין קיינעם פארלאמענטע דער וועלט איינע זאָלכע פארטייא עקסיסטירט האט.

„אבער וואָהין ווירד דאס פיהרען?" פראגטע איך בעזאָרגט. „זאָלכע שקאנדאלע קאָננען דאָך נור מיט דער אייפלאָזונג דעס רייכסטאגס ענדען?" „ניין, דאצו ווירד עס ניכט קאָממען" וואר דיא אנטוואָרט." גלייך נאָך דער אדרעסדעבאטטע ווירד דיא רעגיערונג איינען אנטראג צור ערווייטערונג דער מאכט דעס פראַזידענטען דעס הויזעס פאָרלעגען. דיעזע מאכט ווירד זאָוויט געהען, דאס דער פראַזידענט דאס רעכט האבען ווירד, דיא שקאנדאלמאכער ניכט נור אויס דעם הויזע ענטפערנען צו לאססען, זאָנדערן נאָך דרייאמאליגער אויסשליעסונג דען בעטרעפפענדען דאס אבגעאָרדנעטען-מאנדאט צו ענטציעהען אונד אין זיינעם בעצירקע דיא נייוואהל אויסצושרייבען. בייא דער בעראטהונג דיעזעס געזעטצענטוואורפעס ווירד עס צו דען גראָסטען שקאנדאלען קאָממען, דאס וויססען וויר, דיא ווערדען אבער אויך דיא לעטצטען זיין. דענן דיא מאיאָריטאַט דעס הויזעס ווירד דען געזעטצענטוואורף דער רעגיערונג אננעהמען, דאס איזט געוויסס. אונד זאָ ווירד דען אויסשרייטונגען אונד קראַוואללען איין פיר אללעמאל איין ריעגעל פאָרגעשאָבען זיין. איבריגענס ווירד דיא רעגיערונגספארטייא אים קאמפפע געגען דען אנטיסעמיטיסמוס פאָן דער אייסערסטלינקען פארטייא קראַפטיג אונטערשטיטצט ווערדען; דענן געראדע דיעזע האט דורך דען אנטיסעמיטיסמוס דען גראָסטען שאדען ערליטטען."

צור וויטערען בערוהיגונג אונזערער גלייבענסגענאָססען, קאָננען וויר איהנען דיא פערזיכערונג געבען, דאס קארל אַטוואָש אין דעם רייכסטאגע ניכט דרויסען בלייבען ווירד; דענן ער ווירד אין סעקעלי-קערעסטור אין זיעבענבירגען אים 1-טען וואהלבעצירקע זיינעס פריינדעס גאבריעל איגראָן, דער דאס מאראָשוואשארהעליער מאנדאט אננעהמען ווירד, געוויסס, פיעללייכט גאר איינשטימיג געוואַהלט ווערדען; פערנער מוס אונס צור בערוהיגונג דיענען, דאס, צווייא זאָלכע אויסגעצייכנעטע יודענפריינדע וויא פראנין פולסקי אונד עמעריך וויישי מיטגליעדער דעם נייען רייכסטאגעס זינד.

דער קאָניג אונד דיא אראדער איזראעליטישע דעפוטאציאָן.

דער עמפפאנג דער דעפוטאציאָנען דורך זיינע מאיעסטאַט דען קאָניג ווארדע פאָן פרייטאג אויף געסטערן (זאָנטאג) פערשאָבען, אן וועלכעם טאגע 23 דעפוטאציאָנען פאָר דעם לאנדעסהעררן ערשיענען. אן יעדע דעפוטאציאָן ריכטעטע דער קאָניג פריינדליכע אונד בעגליקקענדע וואָרטע. דיא האָהע אויסצייכנונג יעדאָך, וועלכע זיינע מאיעסטאַט דער דעפוטאציאָן דער אראדער איזראעליטישען געמיינדע צוטהייל ווערדען ליעס, איזט קיינער אנדערען צוטהייל געוואָרדען.

דער גערעכטע אונד וויזע העררשער ווייס עס עבען, וועלכע קאָנפעססיאָן דעם לאנדעס אם מייסטען אויף זיינען שוטץ אנגעוויעזען איזט, אונד דער געליעבטע לאנדעספאטער האט דורך דיא בעפאָרצוגונג דער איזראעליטישען געמיינדע זיינען אונצווייידייטיגען קאָניגליכען ווילען קונדגעגעבען, דאס ער איינען גלויבענסאונטערשיעד אונטער זיינען אונטערטהאנען ניכט אנערקעננע. דיא וואָרטע דעס קאָניגס אונד דיא האָהע גנאדע, מיט וועלכער זיינע מאיעסטאַט יעדעס איינצעלנע מיטגליעד דער יידישען דעפוטאציאָן אנשפראך, וואס בייא קיינער אנדערען דעפוטאציאָן דער פאלל וואר, איזט איין פערדאממונגסאורטהייל יענער שמאכפאללען בעוועגונג, וועלכע צווישען דען כריסטליכען אונד איזראעליטישען בירגערן דיעזעס לאנדעס צווייעשפאלט אונד האסס אויסשטרייעט.

דיא דעפוטאציאָן דער איזראעליטישען געמיינדע וואר פאָן איהרעם גרייזען אָבעררראבבינער יאקאָב שטיינהארד אנגעפיהרט, וועלכער אן זיינע מאיעסטאַט פאָלגענדע אנשפראכע ריכטעטע:

קאַיזערליכע אונד קאָניגליכע מאיעסטאַט, אללערגנאַדיגסטער הערר! דיא אונטערטהאַניגסטע אראדער איזראעליטישע געמיינדע זעגנעט דען היוטיגען עוויג דענקווירדיגען טאג, אן וועלכעם עס איהר געשטאטטעט איזט, פאָר אייערער מאיעסטאַט צו ערשיינען, אום איהרער טיעפסטען הולדיגונג אונד גרענצענלאָזען אונטערטהאַנענטרייע אויסדרוק צו פערלייהען, וועלכע אונזער אללער ברוסט פיר אונזערען אללערגנאַדיגסטען קאָניג אונד העררן ערפיללט, אונד אום איהרען טיעפגעפיהלטען דאנק פיר דען גיטיגען אונד מאַכטיגען שוטץ אללעראונטערטהאַניגסט אויסצושפרעכען, וועלכען אייערע מאיעסטאַט אונזערער קאָנפעססיאָן, דערען רעליגיאָזען אונד ערציעהונגס-אנגעלעגענהייטען אללערגנאַדיגסט אנגעדייהען צו לאססען גערוהעט. דער אללמאַכטיגע אונד גיטיגע גאָטט ערהאלטע דיא פאמיליע אייערער מאיעסטאַט אין אונגעטריבטעם גליקקע ביז צו דען אייסערסטען גרענצען דעס מענשליכען לעבענס, אונד מאַגע זיך דאס הייליגע גאָטטעסוואָרט אן אייערער מאיעסטאַט אונד אן אונזערעם געליעבטען פאטערלאנדע בעוואַהרהייטען: „אונד דיין פאטערלאנד אונד דיין רייך ווירד פאָרטבעשטעהען אונד דיין קאָניגליכער טהראָן ווירד מאַכטיג זיין אין אללעוויגקייט."

1 קנאבע) ענטבונדען וואָרדען, איין מאָדכען איזט טאָדט צור וועלט געקאָממען, דיא איבריגען דרייא קינדער אונד דיא וואָכנערין זעלבסט בעפינדען זיך גאַנץ וואָהל. איינע שאאר נייגיעריגער אומגיבט דאס הויז דער וואָכנערין, דענן יעדער וויל דיא פיער־לינגע בעוואונדערן.

וועגען מאנגעל אן רוים מוסטע אויך דיעס־מאל דיא „קורז־טאבעללע“ אונד „דיא געשיכטע דער יודען אין אינגארן“ וועגבלייבען.

פרענומעראציאָנס־איינלאדונג.

וויר ערזוכען אונזערע נעעהרטען פרענומעראנטען, דערען פרענומעראציאָנס־טערמין אם 1־טען סעפטעמבער צו ענדע געהט (וואס גאַנץ דייטליך אויף איהרער „אדרעסס־שלייפע“ אנגעצייגט איזט), איהרע פרענומעראציאָן צו ערנייערן, דאמיט דיא פערזענדונג דער בלאַטטער קיינע שטאָרונג ערליידע.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פרענומעראנטען אונד פריינדע זיך מיט איהרען צושריפטען נור דירעקט אן אינזערע רעדאקציאָן צו ווענדען אונד דיא אדרעססע אימּמער דייטליך וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואיטצנער בולוואר נוממער 29,

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

געשעפטסבעריכט.

פעסטער־פרייזע.

דער עבען צו ענדע געגאנגענע בודאפעסטער „יאהאננים־ענטהויפטונגס־מארקט“ וואר שלעכט אויס־געפאללען. דא דיא פראָווינציאָנדען מאנופאקטור אונד זאנסטיגען פאבריקס ארטיקעלן, דורך היזיגען געשאַפטס־רייזענדע בעשטעללטען. נור אין וועניגען פראדוקטארטיקעלן וואר דער פערקעהר בעדייטענד אונד דיא פרייזע וואָרען צו גונסטען דער קייפער אויסגעפאללען.

שאפוואללע. דאס געשעפט וואר שלעכט אינדעם דיא פרייזע איינען קליינען ריקגאנג גענאָממען האבען. וויר נאָטירען: א י נ ש ו ר, מיטטעלפיינע 2.32—1.92 גולדען, מיטטעלערע 1.85—1.57 גולדען, נערינגערע 1.51—1.39 גול. ק א מ מ ו ו א ל ל ע, פיינע 1.60—1.57 גולד. מיטטעל־פיינע 1.50—1.39 גולד. צ ו ו י י ש ו ר ע ן, פיינע ווייסע 1.46—1.45 גולד. בייליגע 1.32—1.28 גולד. ש ה י י ס, בעססערע 1.14—1.10 גולדען, נערינגערע 1.08—1.07 גולד. מישקאָלצ־העוועש־דיאגדיאשער 1.19—1.10 גולד. ל א מ מ־ וואָלל. מיטטלערע 1.60—1.42 גולד. ארדינאַרע 1.10—1.28 גולדען, צ י נ א י א, געשוועמטע 83—85 קר׳, פער־עדעלטע 1.01—1.03 גולד. צ א ק ע ל געשוועמטע 82 — 83 קר׳. — פאבריקסמעסיג געוואשענע 1.50—3.95 גולדען. (אללעס פער קילאָגראמם.)

האנף נעהעכעלטער לאנגער 48—60 גולד׳. נעהע־כעלטער בארשל 38—48 גולד׳, שפיננהאנף 60—63 גולד׳. איטאליענישער שפיננהאנף 65—68 גולדען. אונגארישער שוסטערהאנף 83—100 גולד׳, פיינעס בינדגווערנ 24—25 גולדען. —

האדערן (פעטצען): ווייסע 15—16 גולד׳, האלב־ווייסע 12—13 גולד׳, קאנצלייא 8—9 גולד׳, פיינפאפ 9—10 גולד׳, ארדינאַרע פאפ 8—8,50 גולד׳, בלויע ליינען 10—11 גולד׳, קאַטטאן 3—4 גולד. (אללעס פער 100 קילאָ־גראמם.) —

שאפפעללע. אם מארקטע ווארדען צירקא 20000 שטיק פערשיעדענער נאטונגען פערקויפט. אי׳ צ׳: דייטש־וואלליגע פאריעהריגע 2,80—4,20 גולד׳ דיעסיעהריגע 1,90—2,60 גול. פער פאאר. סערבישע פאריעהריגע 120—128 גול. באטשקער אונד באנאטער דיעסיעהריגע 2,20—2,80 גולדען באָסנישע אונד קראָאטישע דיעסיעהריגע 13—46 גולד. פער 56 קילאָ. (אללעס פער 2 פערצענט ראבאטט.)

לאממ־פעללע. דייטשוואָלליגע לייכטע 30—50 גול, קראָאטישע לייכטע 85—95 גולדען פער 102 שטיק.)

קיטצפעללע לייכטע צו 80—84 גול. שווערע צו 150—160 גולד. פער 102 שטיק.

גייספעללע צו 35—49 גולד. פער 56 ק.

שפיריטוס. נייע מעטהאָדע, אים קליינען 28.25 גול, אים גראָסען 27.75 גול. אלטע מעטהאָדע 32.50—32.75 גול. אללעס פער 10000 ליטער־פערצענט.

שליוואָוויץ, דיעסיעהגיגער 32—35 גולדען זאמט פאס, יע נאך קוואליטעט.

געטריידע־געשעפט. ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט, 14000 מעטער־צענטנער ווארדען פערקויפט.

ו ו י י צ ע ן (נייע) טהייס־ 200 מטצר׳ .80 קילאָ 8,60 גולדען. 200 מעטרצעט׳ .80 קילאָ 8.55 גולדען. — 200 מעטער־צענטנער 80,5 קילאָגראמם 8.45 גולדען. — 100 מעטער־צענטנער 79.4 קילאָגראמם 8.25 גולדען. — פ ע ס ט ע ר־ב אָ ד ע ן (נייע) 100 מעטרצנט׳ .79 ק. —.8 גולדען. — 100 מעטער־צענטנער 77.8 קילאָ —.8 גולדען. א ר א ד ע ר 1500 מעטרצ. .76 קילאָ 8.15 גולדען. — ב א נ א ט ע ר 200 מעטרצטר׳ ,78 קילאָ 8,05 גול. — נאָרדאונגארישער (נייא) 100 מעטרצ׳ .80 קילאָ —.8 גולד. (אללעס פער 3 מאָנאטע.)

קוקורוץ 6,40 גולד.

האפער (נייא) 5.85—6.15 גולד.

רעפס פער אויגוסט־סעפטעמבער ל׳ י׳ צו $12^{3}/_{8}$—$12^{7}/_{8}$ גולד.

פ ע ס ט ע ר ש ל א כ ט פ י ע ה - מ א ר ק ט. בייא דעם אם 28־טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטע־נען וואָכענמארקטע ווארדען 2185 שטיק גראָס־ אונד 433 קליינ־פיעה צו מארקטע געבראכט. היערפאָן ווארדען פער־קויפט: 47 שטיק ש ט י ע ר ע, פער שטיק פאָן 100 ביז 160 גולדען. — 817 אָכסען דאס פאאר פאָן 200—310 גול׳ 725 קיהע, דאס פאאר פאָן 170—230 גולד׳ 176 מעלק־קיהע דאס שטיק פאָן 70—145 גול׳ 226 שטיק ביפפעל, דאס פאאר צו 150—220 גולד׳ 280 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאָן 9—24 גול׳, 153 שטיק שאפע דאס פאאר פאָן 8 ביז 18 גולדען, פרייזע פער 100 קילאָ: אָכסענ־פלייש 55—59 גולדען. קוה־פלייש 53 — ,55 גולד. קאלב־פלייש 44—48 גולד. אונד ביפפעל־פלייש 49—,52 גולד.

לאָטטאָציעהונג פאָם .27 אויגוסט 1884.

בריגן	19	21	90	73	83

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאַקס סאבאָלטשי.

קאָנקורז.

אין דער היעזיגען איזר. קולטוסגעמיינדע אונג, בייא האָליטש, (אינגארן) איזט דיא שטעללע איינעס שוחט ובודק, בעל תפילה, וקורא, דער צוגלייך דיא בעפאָהיגונג בעזיטצט, שילער ביז צור 4־טען קלאססע צו אונטעררכטען, זאָפאָרט אדער לאָנגס־טענס ביז צום קורז פ׳ בראשית צו בעזעטצען, אונגארישע אונד געפריפטע לעהרער ווערדען בע־פאָרצוגט. דער יאהרליכע געהאלט איזט 200 גולד׳ פרייע וואָהנונג, 2 קלאפטער האָלץ, 150 גול׳ שחיטה 150 גולדען לעהרער געהאלט. נור דעם אָקצעפטיר־טען ווערדען דיא שפעזען פערגיטעט. רעפלעקטאַנ־טען וואָללען איהרע געזוכע, שיל־ אונד ראבבינאַט־צייגניססע אן דען קולטוס־פאָרשטאנד ריכטען.

2—3 א ו נ י ז, אים אויגוסט 1884.

קאָנקורז.

אין אונטערפערטיגטער איזראעליטישען קול־טוסגעמיינדע איזט מיט ר״ח חשון תרמ״ה הבע״ל דיא שטעללע איינעס שוחט ובודק מיט דעם יאה־רעסגעהאלט פאָן 500 גולדען א. וו. פרייער וואָהנונג אונד נעבענאיינקינפטע צו בעזעטצען. בעווערבער וואָללען איהרע אָפערטע זאממט צייגניססען פאָן אנערקאננטען אָרטהאָדאָקסען ראבבינען לאָנגס־טענס ביז ערב סוכות הב״על איינצוזענדען. אין טיכ־טיגער בעל תפלה וקורא קאנן אויך איינען גרע־סערען געהאלט רעכנען. רייזעשפעזען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערגיטעט.

ס א ט מ א ר, תרמ״ד.

2—3 א ד א ל ף ש פ י ע ג ע ל, פראָזעס.

קאָנקורז.

דער אונטערפערטיגטע זוכט איינען ערציע־הער צו פיער קינדערן, וועלכער אין דער אונגארי־שען, דייטשען אונד העבראישען שפראכע, אין דען זעכס עלעמענטאר־קלאססען אונד תנך אונד רש״י אונטעררכטען קאנן. יאהרליכער געהאלט 160 פל׳ פרייע שטאציאָן אונד וואַשע.

2—2 **Stein Leib, in Felsöbánya.**

קאָנקורז.

אן דער אויט. אָרטה. איזר. געמיינדע צו עפעריעש איזט מיט ראש השנה הב״על׳ דיא שטעללע איינעס חזן, דער אויך איינע מיט זיינעם אמטע זיך פערטראגענדע פונקציאָן צו פערזעהען האט, צו בעזעטצען. יאהרעסגעהאלט 400 גולדען, (פאראויסזעטצענד עבענזאָפיעל עמאָלומענטען). נאכ־וויז: מאראליש־זיטטליכען פאָרלעבענס, פאָן אנער־קאננט אָרטה. ראבבינען אונבעדינגט נאָטהווענדיג. דיעניגען וועלכע שוחטים זינד, ווערדען בעפאָר־צוגט. נור דיא בעריפענען ערהאלטען צוטריטט צום פראָבעפאָרטראג אונד ווערדען נור דעם אָקצעפטיר־טען דיא רייזעשפעזען פערגיטעט.

עפעריעס, אים אויגוסט 1884.

2—2 ה׳ ר י י ק אָ ו ו י ט ש, פראָזעס.

דיא פערלאגס ספרים־האנדלונג

מ. ע. לעוויס זאָהן

פעסט, קאָניגסגאססע נו׳ 1,

עמפפיעהלט איהר רייכאסאָרטירטעס לאגער פאָן ע כ ט ע י ע ר א ס ל אָ ו י ע ר טליתים אונד טליתים קטנים, גאָלד אונד זילבער באָרטען (עטרות) ציצית, ספרי תורות, תפילין, מזוזות פאָן סופרים נאמנים, אויס־געוואהלטע ש ו פ ר ו ת פאָן 2 — 5 גולדען, סדורים, חמישים, מחזורים אונד תחינות מיט אונ־גארישער, דייטשער אונד יודישדייטשער איבערזעטצונג, אין פערשיעדענען פאָרמאטען אונד איינבאָנדען, סליחות מיט דייטשער אונד יודישדייטשער איבערזעטצונג. אויך זינד שטעטס פאָראַטהיג פרוכת אונד מאנטעל צו ספרי תורות מיט דען שאָנסטען גאָלד־שטיקקערייען, זאממט־ליכע ארטיקעל צו דען בילליגסטען פאבריקספרייזען.

לחג הסוכות, אויסגעזוכטע (מובחרים) אלס אויך אין אָריגינאל קיסטען אתרוגים, גרינע לולבים אונד הדסים אין טריעסטער קורזפרייזען.

בעשטעללונגען פער פאָסט נעגען נאכנאהמע אָדער אנגאבע ווערדען פראָמט בעזאָרגט.

אתרוגים, לולבים, והדסים,

פיינסטע פארגער צו שטוינענד בילליגען פרייזען אונד צוואר: נומ׳ 3 50 קר׳; נומ׳ 2, 1 גולד׳; נום 1 2 גולדען; מבחרים פאָן 5 ביז 10 גולד׳ פער שטיק. לולבין פיינסטע יעיאער 50 קר׳ פער שטיק. הדסים 5 גולדען פער 100 שטיק. טראגענע לולבים, והדסים גראטיס. — אייפטראָגע זאוואהל אויף איינצעלנע אלס אויך אויף מעהרערע שטיקע ווערדען נעגען איינזענדונג דער האָלפטע דעם בעטראגעס אלס אנגאבע, מיטטעלסט נאכנאהמע פינקטליך אונד שנעלל עקספעדירט. הר׳ שמואל בן מוה׳ נתן היים ז״ל. אדרעססע: **Samuel Weisz**

Budapest, Vi. Mohrengasse Nr. I. I. S'ock, Thür 14.

וויכטיג פיר הויזפרויען.

איינער דער בעסטען אונד נוטצליכסטען נעגענשטאָנדע איזט אָהנע צווייפעל איינע נאָהמאשינע. יעדע הויזפרויא דיא נאך ניכט אין דעם בעזיטץ איינעס זא פלייסיגען גע־הילפען איזט, ווינשט זיך וואָהל איינע זאלכע. אונד יעדער פראקטישע עהעמאנן ווירד איינען זאלכען וואונש, וועגן איהם דיעזער אויף איינע בעקוועמע אונד לייכטע ארט מאָג־ליך געמאכט ווירד, גערן ערפיללען. דיא בעסטען נאָה־מאשינען זינד „אהנע צווייפעל דיא א ר י ג י נ א ל זינגער נאָהמאשינען, דיא שאן פריהער אויף אללען וועלטאויסשטעללונגען, צולעטצט ווידער אין אמסטערדאם מיט דעם ערסטען אונד האכסטען עהרענ־פרייזע געקראָנט ווארדע, אונד דיא אנערקאננט אללע פארציגע אין זיך פעראייניגען, דיא זיך פאָן איינער ווירקליך טרעפפליכען נאָהמאשינע ערווארטען לאססען: וויא זיינד אייני־פאך אונד סאָליד קאָנשטרואירט, דויערהאפט אונד נאָהען בייא לייכטער האנדהאבונג קאָררעקט אונד שאָן. אויסערדעם ביע־טעט זיך יעדעם קייפער דיא אנגענעהמליכקייט, דאס ער איינע מאשינע נעגען וואכענטליכע אבצאהלונג ערווערבען קאנן. דיא הויפטניעדערלאגע דער אָריגינאל זינגער נאָהמאשינען אם היעזיגען פלאטצע בעפינדעט זיך בייא ג. ניידלינגער. אין דער וואיטצנערגאססע 26 אונד בעפינדעט זיך דאָרט איינע רייכע אויסוואהל פאָן דען איינפאכסטען האנד־נאָהמאשינען ביז צו דען פיינסטען סאָרטען פיר דען פוס־בעטריעב, וואָהרענד דיא אויסנעלעגטען נאָהמוסטער צייג־ניס נעבען פאָן דער אויסערארדענטליכען לייסטונגספאָהיג־קייט, דורך וועלכע זיך דיעזע מאשינען אויסצייכנען. 2—10

Eigenthümer Wittwe Frau M. REIS. Verantwortlicher Redacteur: MAX SZABOLCSI. Budapest, 1884. Druck von Sam. Márkus, Grosse-Kronengasse Nr. 23.

מיט פערזיישען טעפפיכען בעדעקטען טרעפפען שטעהען אונד דאנקטע פריינדליכסט נאך רעכטס אונד לינקס. פריימאג אבענדס שוואמם די שטאדט אין איין מעער פאָן ליכט. עס האט איבריגענס אין דער גאנצען שטאדט קיין פענסטער געגעבען, וועלכעס ניכט בעלייכטעט געוועזען וואָרע. בעזאָנדערס שאָן געשמיקט אונד בעלייכטעט וואר די איראעלישע סינאגאָגע אונד די הייזער דער העררען ניימאנן, הירשמאנן, שפיטצער, גוסטיאהר א״ ז׳ וו׳ דער קאָניג וואר ענטציקט פאָן דעם הערדליכען אנבליק אונד גאב ווידערהאָלט זיינעם פריידיגען איבעראשונג אויסדריק. זיינע מאיעסטאָט בעזוכטע געסטערן אויך דאס אראדער שפיטאל, וואָ ער זיך פאָן דער שפיטאלסקאָסט געבען ליעס. דער קאָניג זוכטע זיך איין בראָד הערוים, ערבראך עס אונד קאָסטעטע דאפאָן. ער קאָסטעטע דאנן די שפייזען דער רייהע נאך, וועלכע דער קאָניג פיר גוט ערקלאָרטע. זיינע מאיעסטאָט בלייבט ביז צום 3-טען דיעזעס אין אראד.

* (**פירסט גאליצין אן — קארל אָטוואָש.**) פערגאנגענען מיטטוואָך פאנד דער פאָם באדע באלאטאָנ-פירעד היימגעקעהרטע קארל אָטוואָש איין דיקלייביגעס רוססישעס בוך פאָר, וועלכעס פאָר איניגען טאגען איין העררר פיר איהן צוריקגעלאססען האט. דעם בוכע וואר איין דייטשער בריעף בייגעלעגט, וועלכער וויא פאָלגט לויטעט: האָכפערעהרטער העררר דאָקטאָר! אים איפטראגע דער האָהען רעגיערונג זיינער מאיעסטאָט דעס צארען בעפינדע איך מיך אויף איינער רייזע אין די דאָנויפירסטענטהימער. איך פרייעטע מיך אים פאָראיס אין פעסט זיא בעזוכען אונד איהרע בעקאננטשאפט מאכען צו קאָננען. דענן ניר זעלטען האבע איך איינעם מיר אונבעקאננטען מאננע גראָססערע פערעהרונג ענטגעגענגעבראכט, אלס איהנען געעהרטער העררר דאָקטאָר. דער מיט זעלטענעם העלדענמוטה מיט דען גלאָנצענדסטען וואפפען דעס גייסטעס געגען פינסטערניס אונד ראָההייט געקאמפפט אונד געזיעגט האט. ליידער וואר איך ניכט זאָ גליקליך, מיך איהנען פאָרשטעללען אונד מיינע האָכאכטונג אויסדריקקען צו קאָננען. געשטאטטען זיא מיר יעדאָך דאס איך איהנען דיעזעס בוך צוריק לאססע. אין וועלכעם איך די גרונדלאָזיגקייט דער אנקלאגע. אלס בעניטצטען די יודען קריסטענבלוט, נאכצוווייזען מיך בעשטרעבע. גענעהמיגען זיא א״ ז׳ וו׳ — ניקאָליים פירסט גאליצין. — דאס בוך איזט רוססיש געשריעבען, וועלכע שפראכע אָטוואָש ערסט יעטצט — ערלערנען ווירד. איך שטיינטע עבענזאָ וויא זיא, מיינע פערעהרטען לעזער, אלס מיר אָטוואָש דיעס מיטטהיילטע. אבער פאָן איהם, דער אין קורצען 6 מאָנאטען צום איסגעצייכנעטען מעדיצינער געוואָרדען איזט, זאָ דאס זיך פראָפעססאָר שיטהייער אויף איהן, וויא אויף איינע קאפאציטאָט בעריעף, פאָן איהם איזט אויך צו גלויבען, דאס ער באלד רוססיש שפרעכען ווירד.

* (**איינע איינסערונג לודוויג קאָששוטה׳ס**). דער בודאפעסטער קויפמאנן העררר יאָזעף ווייטצענפעלד, דער געגענוואָרטיג אין איטאליען ווילט, זוכטע פאָר איניגען טאגען דען גראָססען פאטריאָטען לודוויג קאָששוטה אויף, דער דען זאָממער אין דען ראָמאנטישען געבירגען פאָן לאנצאָ צוצובריגגען פפלעגט. דער קויפמאנן וואורדע פאָן דעם איינסטיגען גוווערנאָר אונגארנס מיט הערצליכער פריינדליכקייט עמפפאנגען. ליעס זיך מיט דעמזעלבען אין איין לאָנגערעס געשפראָך איין, וועלכעס העררר ווייצענפעלד אין דער געסטריגען נוממער דעס „עדיעטערטעש" מיטטהיילט. ווייצענפעלד ערוואָהנטע אינטער אנדערעס, דאס ער וואָהלער אים 7-טען בעצירק דער הויפטשטאדט זייא, וואָ קארל אָטוואָש דער קאנדידאט וואר. וואָראויף זיך קאָששוטה וויא פאָלגט אייסערטע: „וואהרליך, ווענן די אונגארישע רעגיערונג **ווירקליך** ליבעראל וואָרע, זאָ האטטע געגען זיא קארל אָטוואָש קיינען געגענקאנדידאטען אויפגעשטעללט. איין מאנן, דער מיט זאָלך איינעם אויסעראָרדענטליכען מאָראלישען מוטה דען פאָראורטהיילען אין אונגארן ענטגעגענגעטרעטען איזט, איין זאָלכער מאנן האט אָהנע צווייפעל גראָססע פערדיענסטע.

* (**איינע פערדיענטע לעקציאָן**) האבען די ניישטעטינער אנטיסעמיטען ערהאלטען (ניישטעטין, דעססען סינאגאָגענבראנד זאָפיעל אונרוהע אונד אויפזעהען הערפאָרגערופען האט, איזט דאס נעסט דעס דייטשען אנטיסעמיטיסמוס) פאָר קורצעם וואנדטע זיך נאָמליך, וויא מאן דער „יידישען פרעססע" שרייבט דער דאָרטיגע קריעגערפעראיין אן דען דייטשען קריעגערבונד אין בערלין מיט דער ביטטע דען יודען דאס רעכט צו פערזאגען, זיך אין דען קריעגערפעראיינען אייננעהמען צו לאססען. דער פאָרזיטצענדע דעס דייטשען קריעגערבונדעס, העררר אבערסט פאָן עלפאָנס, אנטוואָרטעטע זאָפאָרט, דאס דער ניישטעטטינער קריעגערפעראיין **ניכט ווירדיג זייא דעם דייטשען קריעגערבונד אנצוגעהאָרען**, וועסהאלב דער גענאננטע פעראיין פאָם היטיגען טאגע אב **אויס דעם דייטשען קריעגערבונד אויסגעשלאָססען איזט**. אונטער קאמעראדען, בעמערקט דער וואקקערע אָבערסט, קאנן קיין רעליגיאָנסאונטערשיעד אונד קיין גלויבענסהאסס געדולדעט ווערדען. זיא וואָללטען די יודען אויסשליעסען לאססען, אונד זיא זעלבסט זינד אויסגעשלאָססען וואָרדען.

* (**די כינעזען פאָן דער זאָננענפינסטערניס.**) — אין כינא, וועלכעס לאנד יעטצט די אויפמערקזאמקייט אייראָפאס אין זאָ האָהעם מאסע אויף זיך געלענקט האט, ערקלאָרט מאן זיך די ערשיינונג דער זאָננענפינסטערניס אין פאָלגענדער ווייזע: פאָר דער זאָננע שטעהט איין פורכטבארער גראָססער דראכע, דער זיא אוממערוואָהרענד צו פערשלינגען טראכטעט. די וואָהלטהאָטיגקייט, פראָממיגקייט אונד טוגענד דער מענשען פערלייהען דער זאָננע קראפט דאס שייסליכע אונגעהייער פאָן זיך פערן צו האלטען. זינד די מענשען יעדאָך שלעכט, זאָ געווינגט דער דראכע די אָבערהאנד אונד פערשלינגט שטיקווייזע די שאָנע, גאָלדענע זאָננע. אין זאָלכער צייט איזט עס דאנן פפליכט איינעס **יעדען כינעזען** לויט צו בעטען, צו שרייען, בוסע צו טהון אונד זיך צו קאסטייען; אין אללען שטאדטען אונד דאָרפערן ערהעבט זיך איין פורכטבאריס געשרייא אונד יאממערן, וועלכעס פאָן טראָממעלווירבעל, טראָמפעטענשאלל, פאָם געטאָן דער האָרנער אונד דער פערשיעדענסטען אינשטרומענטע בעגלייטעט איזט. אונד דאס דויערט זאָ לאנגע, ביז דער דראכע ערשרעקט אונד די זאָננע לאָזלאָסט. ביז יעטצט איזט עס דען כינעזען נאָך אימער געלונגען די זאָננע צו רעטטען (דעם ארמען דראכען ווירד וואהרשיינליך שלעכט פאָן דעם כינעזישען קאָנצערט אונד ברעכט די פערשלוקטע זאָננע אויס). די גוטען כינעזען זינד נאָך יעדער זאָננענפינסטערניס פעסט איבערצייגט, דאס די וועלט עס אויסשליעסליך איהנען צו פערדאנקען האט, דאס איהר די זאָננע ערהאלטען געבליעבען איזט. דאס צווייגאָטטער-סיסטעם, לויט וועלכעם דער איינע גאָטט אימער שאפפט, דער אנדערע אימער פערניכטעט, בילדעט איבריגענס אין כינא זאָוואָהל וויא אין אינדיען איינען דער הויפטגרונדזאטצע דעם דאָרטיגען הידענטהומס. — די זאָננע וועלכע ליכט אונד וואָרמע שפענדעט, ווירד אלס דער עוויגע, גיטיגע שאָפפער אונד וואָהלטהאָטער דער מענשען אנגעבעטעט, די פינסטערניס ווירד אין דער געשטאלט דעם שרעקליכען שווארצען דראכען אלס דער פיינד דער מענשען אונד דער זאָננע, אלס דער פערניכטער אונד טאָדעסענגעל געפירכטעט. דער יעווייליגע קאיזער ווירד אלס זאָהן דער זאָננע פערעהרט. וועסהאלב די זאָננע דען טיטעל „מוטטער דעס קאיזערס" פיהרט.

מינע זאָנגע, די די וועלט ערלייכטעט אונד ערוואָרמט, דער שפיעגעל דער נאָטליכען ווייזהייט איזט די קאבאלא. אונד דיעזען שפיעגעל אללעס פאָלקע צו צייגען, דאס איזט מיין היילינסטער בערוף. מאָזעס, די פראָפעטען אונד אללע פיהערען לעהרער דער נאָטליכען ווייזהייט האבען זיך אין איהרען שריפטען אָפט דונקעל אויסגעדריקט אונד דייטען אויף איינען געהיימען זינן הין, דען זיא אונטער איהרע וואָרטע געלעגט האבען. די שריפטען גלייכען איינער פערשלייערטען פרויא, די איהרע האָהע שאָנהייט ניכט פאָר יעדערמאנן בלאָסשטעללט. זאָנדערן פאָן איהרען ליעבהאבערן שטיללשווייגענד פאָרדערט אונד פאָראויסזעטצט, דאס זיא זיך מיהע געבען, איהרען שלייער צו ליפטען."

„עבען זאָ איזט אויך איבער אללע דיעזע נאָטטליכען וואָרטע איין שלייער געצאָגען, וועלכער אויך מיט דעם גראָסטען מענשענפערשטאנדע ניכט געליפטעט ווערדען קאנן; מיר אבער וואָרד נאָטטליכע גנאדע פערליעהען, איך בין בערופען, די נאָטטליכע שאָנהייט, די דא פערשלייערט וואר ביז יעטצט, דעם ארמען בעדראָנגטען איזראעל צו ענטהיללען. עס ווירד איין טאג ערשיינען, וואָ אללע ווייזהייט דער קאבאלאה אין יעדעס הויז דרינגען אונד עס ערלייכטען ווירד, וויא דאס זאָננענליכט!"

„פיהרוואהר, דאנן בעדויערע איך דיך, זאגטע פעבינא קיהל, „אונד וויר האבען פערנער ניכטס מעהר מיטאיינאנדער צו רעדען. וואהרליך עס גאב מאָנגער, די איינע גראָסע מיינונג פאָן דיר העגטען אונד די ווינשטען, דאס דוא דיך אויף די האָהע איהרער אנשויאונג ערהעבען מאכטעסט, אום נאנץ צו איהנען צו געהאָרען. איך ברויכע דיר נור אהראָן דע לא פאפא צו נענגען. אום איהרעטוויללען טהוט מיר די טיישונג לייד."

„אהראָן דע לא פאפא!" ריעף פאבאטהאי ענטריסטעט. „איך קעננע דיינען אונגלויבען. האט ער געלויבט, אָדער דער בינד, צו דעם ער געהאָרט, אונד צו דעם דוא דיך זעלבסט בעקעננסט. מיך אם נעננעלבאנד צו לייטען צו דיינען נאָטטעסלאָסטרישען צוועקען? איהר אירט אייך. איך פעראבשייע אייך. איך ווערדע מיינע וועגע וואנדעלן, וויא זיא מיר איין האָהערער פאָרשרייבט. פרייא וויל איך מיינע באהן געהען, אונד די צייט ווירד ענטהיללען. וואס יעטצט נאָך דונקעל איזט. געהע אונד זאגע דאס דענען, די דיך שיקטען." —

אונד דאס שאָנע הויפט אין דען נאקקען ווערפענד, וואנדטע ער זיך אונד שריטט איבער די פאָם טהוי בעפייכטעטען ראָזען דעם גארטענס, ביז ער הינטער דען געבישען פערשוואנד.

ציפאָרא.

ניכט פערגעבענס האטטע דער כאכאם האלעווי אין דעם געזיכט זיינער עהעמאליגען שילערין געפאָרשט; ער האטטע יא פאָן פריה אויף דיעס אָפפענע פריינדליכע וועזען אין זיינער ענטוויקלונג בעלוישט, ער קאננטע דאס רייגע געמיטה, דאס אין דיעזער עדלען פאָרם זיך בארג אונד וואוסטע, דאס פריידע אונד שמערץ זיך גלייך שארף אין שאָארם ציגען אויספראָגטען. — באלד בעשליך איהן איינע אהנונג, עס מאָגע צווישען דען נייאפערמאהלטען ניכט אללעס זיין, וויא עס זאָללטע; ער האטטע דעסהאלב אין בעאָבאכטענדעס אויגע אויף די יונגע פרויא געריכטעט, אונד איהר געהיימער קוממער ענטגינג איהם ניכט.

דער שלויע ראבבי פערמוטהעטע, דער גרונד יענעס געהייסען גראמס מיססע אין דען עהעליכען פערהאלטניססען זיינער שילערין ליעגען. פאָר אללעם מוסטע ער אויסצופאָרשען זוכען, וועלכעס דער גרונד יענער ליידען זייא, אונד דיעס וואר ניכט לייכט, אינדעם טאמאר איהרע ליידען יעדעם אויגע צו פערבערגען טראכטעטע. דעס אלטען ראזאנעס טהאטיגקייט וואר ווידער גאנץ אויף זיינע געשאפטע געריכטעט. ער האטטע קיין אויגע פיר דאס שמערצליכע לאָכעלן זיינעס געליעבטען קינדעס, ווענן עס איהם וויא זאָנסט ענטגעגענקאם, ער זאה די פערוויינטען אויגען ניכט, די זיא פאָר איהם צו בארגען זוכטע, ער שריעב איהרע בלאָססע איהרעם נייען פערהאלטניס צו, אונד ווענן ער זיא פראגטע: „וויא איזט דיר, טאמאר?" אונד זיא אנטוואָרטעטע מיט אבגעוואנדטעם געזיכט: „וואָהל, מיין פאטער," זאָ וואר ער צופריעדען, אונד גלויבטע זיא גליקליך אים בעזיטצע דעס מאננעס איהרער וואהל.

האלעווי פירכטעטע, טאמאר ווערדע איהרעם פאטער שטאנדהאפט יעדע מיטטהיילונג פערוויינערן, איהן אין דער טיישונג צו ערהאלטען זוכען, אונד ליעבער דעם שמערצע ערליעגען, אלס מיט איינעם פרייען בעקענטניס הערפאָרטרעטען אונד דען מאנן אנקלאגען, דעם זיא זיך געגען דען וויללען איהרעס פאטערס צו איינען געגעבען האטטע; ער היעלט עס אלזאָ פיר אונאנגעמעססען, ראזאנעס אויפמערקזאמקייט אויף טאמארס פיגליכען צושטאנד צו לענקען; אן מיהורמא דורפטע ער זיך ניכט וואגען, וואהל וויססענד, דאס זיא ניכט זיינע פריינדין וואר.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

זיינע מאַיעסטאַט אנטוואָרטעטע וויא פאָלגט: „גנאָדיג עמפפאנגע איך איהרע הולדיגונג אונד זייען זיא איבערצייגט, דאס, אָהנע אונטערשיעד דעס גלויבענס, יעדער בירגער דעס לאנדעס, דען דיא טרייע אונד איינע זעלבסטלאָזע פאטריאָטישע האלטונג דארום פערדיענט מאכען, אויף מיינע גנאדע אונד אויף דען שוטץ מיינער רעגיערונג יעדערצייט רעכנען קאַנן."

דער קאָניג ליעס זיך זאָדאנן דיא מיטגליעדער דער דעפוטאציאָן פאָרשטעללען אונד צייכנעטע בייא דיעזער געלעגענהייט יעדען איינצעלנען מיט איינער לאַנגערען אנשפּראכע אויס. וויא מאן אונס אויס אראד שרייבט, האט דיעזע זעלטענע אונד האָהע גנאדע דעם קאָניגס געראדע דער יידישען דעפוטאציאָן געגענאיבער דאס פריידיגסטע אויפזעהען הערפאָרגערופען. דענן מאן ערבליקט היערין דיא וויללענסאייסערונג דעס קאָניגס, דאס דיא יודענפיינדליכע בעוועגונג אין אונגארן אונטערדריקט ווערדע. זיינע מאַיעסטאַט האטטע איבריגענס וואָהרענד זיינעם אויפענטהאלטעס אין אראד דיא וואָהרנעהמונג מאכען קאָננען, דאס דיא יידישע בעפאָלקערונג דען אינטעלליגענטעסטען אונד וויכטיגסטען טהייל דער שטאדט בילדע. זאָ וואר צ׳ ב׳ דיא דעפוטאציאָן דער האנדעלסקאממער פאָן איהרעם פּראָזידענטען פראנץ גרינוואלד, דיא דעפוטאציאָן דער אדוואָקאטענקאממער פאָן דר׳ אלעקסאנדער האאז זיינער מאַיעסטאַט פאָרגעפיהרט וואָרדען. אין דער דעפוטאציאָן דער שטאדט אראד בעפאנדען זיך עבענפאללס 6 יודען. בעזאָנדערס אבער קאָננטע דיעס זיינע מאַיעסטאַט ערקעננען, אלס ער געסטערן נאכמיטטאגס דיא גראָססע שפּיריטוספאבריק דער געברידער ניימאנן, מיט זיינעם בעזוכע אויסצייכנעטע. דער קאָניג פערוויילטע איינע שטונדע אין דער גראָסארטיג אנגעלעגטען פאבריק, וועלכע דיא אויפמערקזאמקייט דעם קאָניגס אים האָכסטען מאאסע פעססעלטע. — „וויא פיעל שטייער צאהלען זיא?" פראגטע זיינע מאַיעסטאַט דען פאבריקס־אייגענטהימער הערן קאָיזראעל ניימאנן. — „טאָגליך 1065 גולדען מאַיעסטאַט" לויטעטע דיא אנטוואָרט, וועלכע דען קאָניג זאָוואָהל אלס זיינע אומגעבונג זיכטליך איבעררשטע. — „אונד וויאפיעל ערצייגט טאָגליך איהרע פאבריק?" פראגטע דער קאָניג ווייטער. — „טאָגליך פאָן 240 ביז 250 העקטאָליטער. דער קאָניג ליעס זיך אין דער ריעזיגען פאבריק, וועלכע וואָהרענד זיינער אנוועזענהייט אים פאָללעם גאנגע וואר, אללעס גענויא ערקלאָרען, אונד דריקטע דען איבערגליקליכען פאבריקסאייגענטהימערן, אינדעם ער דענזעלבען דיא האנד רייכטע, זיינען דאנק אונד זיינע האָכסטע צופריעדענהייט אויס.

* * *

פאָן נאָך פיעל גראָססערער וויכטיגקייט אלס דער היער בעשריעבענע עמפפאנג דער איזראעליטישען דעפוטאציאָן, איזט דיא אנטוואָרט דעס קאָניגס אן דיא דעפוטאציאָן דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט. „דער קאטהאָלישע קלערוס ווירד אויף מיינע גנאדע איממער רעכנען קאָננען" זאגטע זיינע מאַיעסטאַט. „וועגן ער אים גייסטע זיינעם היילינגען אונד פריעדליכען בערופעס אונטער דען קאָנפעססיאָנען דיא ברידערליכע איינטראכט פפלעגען, אונד אונטער זיינען גלייביגען דיא רעליגיאָזע דולדזאמקייט אונד ליעבע דען אנגעהאָריגען אנדערער רעליגיאָנען געגענאיבער לעהרען ווירד. דער קאטהאָלישע קלערוס מאָגע זיך פאָן דען פאָליטישען בעוועגונגען אונד ליידענשאפטען פערן האלטען, אונד דאפיר אונטער דעם פאָלקע נור זיטטליכקייט, מענשענליעבע אונד אכטונג פאָר דעם געזעטצע פערברייטען." עס זינד דאס האָכוויכטיגע וואָרטע, געשפּראָכען פאָן דעם קאָניג, פאָן דעם האָכסטען בעשיטצער דער קאטהאָלישען רעליגיאָן. דיא הערדען פאָן דער האָהען גייסטליכקייט מאָגען זיך עס וואָהל מערקען, דאס דער קאָניג, זיינע האָהע גנאדע, מיט וועלכער ער זיא שטעטס איבערהייפט האט, פיר דיא צוקונפט פאָן איינער בעדינגונג אבהאָנגיג מאכט אונד דיעזע בעדינגונג איזט גאנץ עטוואס אנדערעס, אלס דען אנטיסעמיטיסמוס צו אונטערשטיטצען. — דיא אם געסטריגען טאג געטהאנען אייסערונגען אונזערעס קאָניגס בעדייטען — דאפאָן זינד וויר איבערצייגט — איינען ווענדעפּונקט צום בעססערן פיר דיא אונגארישע יודענהייט.

דער פראנצאָזיש־כינעזישע קריעג.

דער פראנצאָזישע מיניסטעראטה ריכטעטע געסטערן אן דעם אדמיראל קורבע פאָלגענדע דעפעשע: „דאס לאנד, וועלכעס אין איהנען דען בעצווינגער פאָן טאָנקינג בעגריסטע, פערדאנקט איהנען איינען נייען זיעג. דיא רעגיערונג דער רעפובליק האט דאס גליק אן זיא אונד אן דיא בעוואונדערונגסווירדיגען מאנגשאפטען דען דאנק דער פראנצאָזישען נאציאָן צו ריכטען. שיל פערדי." — דיא רעגיערונג צייגטע פערנער דעם אדמיראל אן, דאס זיא איהם פאָללשטאָנדיג פרייע האנד לאססע, דאס ער אללעס אונטערנעהמען קאָננע, וואס איהם פיר נאָטהווענדיג ערשיינט. דיא וואפפענטהאט דעס אדמיראלס ערשיינט ערסט הייטע אין איהרער וואָהרען בעדייטונג, נאכדעם עס בעקאננט וואורדע, דאס דיא פראנצאָזען בייא דער ערשטירמונג דער פעסטונגען אן דער מינדונג דעס מינפלוססעס קליינערע האָלצערנע שיפפע בעניטצען מוסטע, דא דער שטראָם פיר דיא גראָססען קריעגסשיפפע טראָטץ זיינער ברייטע ניכט טיעף גענוג איזט. עס וואר דאס איין זעהר געוואגטער שריטט אונד נור דעם זעלטענען טאלענטע דעם פראנצאָזישען פעלדהעררן איזט עס צו דאנקען, דאסס דאס אונטערנעהמען זאָ גלאָנצענד געלונגען איזט.

אין דעם ארזענאלע פאָן פו־טשו בעפאנדען זיך 200,000 געוועהרע. דער שאדען דען כינא דורך דיא צערשטאָרונג דיעזעס ארזענאלס ערליטט, בעלייפט זיך אויף 140 מילליאָנען פראנק, אייסערדעם האט כינא זיינע קריעגספלאָטטע פערלאָרען, מיט וועלכער בייא 3000 כינעזישע סאָלדאטען צו גרונדע געגאנגען זינד.

דיא כינעזישע רעגיערונג אין קאנטאָן האט אויף דען קאָפּפ איינעס יעדען פראנצאָזען איינען פרייז אויסגעזעטצט; פערנער האט זיא אנגעאָרדנעט דאס פאָן נון אן אללע פראנצאָזישען שיפפע, וועלכע זיך אין דען כינעזישען געוואָססערן צייגען זאָללטען, אָהנע שאָנונג אנצוגרייפען, גלייכפיעל, זאָב זיא קריעגסשיפפע אָדער האנדעלסשיפפע זייען. אונד צווישען פראנקרייך אונד כינא איזט נאָך איממער ניכט דער קריעג ערקלאָרט — !

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(דער קאָניג אין אראד.) איבער דען הערדליכען אונד בעגייסטערטען עמפפאנג, דען דיא שטאדט אראד זיינער מאַיעסטאט בערייטעטע, הערשט נור איינע מיינונג: דאס זיא איהרעסגלייכען זוכט. איינער דער שאָנסטען מאָמענטע וואר, אלס דער קאָניג ביים שטאדטהויזע אנגעלאנגט וואר, אונד דאָרט אם פריהען מאָרגען דיא שאָנסטען פרויען אונד מאָדכען דער שטאדט פע־זאממעלט פאנד. אויף יעדער שטופע, וועלכע אויף דען 1־טען שטאָק צו דען קאָניגליכען געמאָכערן פיהרען, שטאנדען 2 פרויען אונד 2 מאָדכען אין רייצענדער ווייסער באללטאָלעטטע, אונד שטרייטען אויס ציערליכען קליינען קאָרבכען בלומען פאָר דען קאָניג. זיינע מאַיעסטאַט בליעב וויא בעצויבערט פאָר דיעזעם אנבליקקע שטעהען, אונד זאגטע הערצליך: „וויא נידליך זיא דאָך וואָרען, דאס זיא זאָ פריה געקאָממען זינד!" דער קאָניג בליעב אויף יעדער, דער

פאָלליעטאָן.

דיא אָפּפער דער קאבאלא.

היסטאָרישער ראָמאן אויס דעם 17־טען יאהרהונדערט.

(89־טע פאָרטזעטצונג.)

„וויר האבען דיינע פאָרשראָגע בעזוכט, וויר זינד דיינעם וועגע מיט שארפעם אויגע געפאָלגט. דוא ליעבסט עס, דיך אין דיא דונקלען געוואָנדער דער קאבאלע צו היללען, דיך אין איהרען איררגאָנגען צו פערשטעקען. דיעס איזט ניכט דער רעכטע וועג דיא רעליגיאָן צו רעפאָרמירען, וואָצו דיעס וואונדערליכע געוועבע פאָן וועניג וואהרהייט אונד פיעל אירטהום? וואָצו דיעזע שלייער, דיעזע דיסטערן, זעלטזאמען בעהאָנגע דעם ליכטעס. וועגן עס דאראויף אנקאָממט, דעם פאָלקע איינע פאקעל צו ענטצינדען, וועלכע אללער וועלט לייכטען זאָלל?"

„וויא?" שפּראך סאבאטהאי בעפרעמדעט, „דוא פעראכטעסט דיא קאבאלא. דוא שפּריכסט דיינע פעראכטונג אונגעשייט מיר געגענאיבער אויס, אונד שטעללסט מיר דאָך דיא אויפגאבע, מיין פאָלק צו רייניגען. וואָמיט אנדערס קאָנן איך דאס פאָלק וואשען, אלס מיט דעם פייערוואססער דעס גייסטעס, דאס אין דען מיעססטען טיעפען דער קאבאלא שפּרודעלט? דוא האסט נאָך ניכט פאָן איהרער זיסען פלוטה געקאָסטעט, זאָנסט ווירדעסט דוא ניכט זאָ צו מיר רעדען."

„מיינסט דוא, איך קעננע דיא קאבאלא ניכט?" פראגטע סעבינא איראָניש. „איך וואר אין דען שולען פאָן סאלאָניקי, שטאמבול, צעפאס, דאמאסקוס, האלעב אונד יערוזאלעם. איך האבע דיא בעריהמטעסטען לעהרער דער קאבאלא אונזערער צייט געהאָרט, איך האבע איהרע פאָרציגליכסטען שריפטען שטודירט. איך קעננע דיא וויססענשאפט, דיא דוא זאָ האָך האלטסט; זיא איזט פאָן דען מייסטען מאָנגערן יענעס בונדעס געקאננט, פאָן וועלכעם איך דיר געזאגט האבע, אונד וויר זינד אללע איבער איהרען ווערטה איינפערשטאנדען. וואס איזט זיא ווייטער, אלס איין זעלטזאמעס, אבענטייערליכעס געוואנד פיר דאס ליכט דער וואהרהייט, איין קינסטליך געוואָבענער שלייער, אום דען אללטאגסמענשען אבצוהאלטען, דאס ער ניכט געבלענדעט ווערדע, זיך ניכט פערברעננע? עס מאג איינע צייט געגעבען האבען, וואָ דיא געלעהרטען אונזערעס פאָלקעס פיר נאָטהיג עראכטעט האבען, איינע היללע אום דיא גראָסע וואהרהייט דעס לעבענס, אום דיא רעליגיאָן צו לעגען, דאמיט דיא הייליגען בראָדע דעם טעמפעלס ניכט נאררען אונד אבערוויטציגען צום שפּיעלווערק דיענען, אונד דאס הימלישע אָל, בעשטיממט דיא קאָניגע דעס גייסטעס צו זאלבען, ניכט אויף דער נאססע פערשיטטעט, אָדער אין דיא לאמפע דעם בלאָדזיניגען געגאָססען ווערדע, איינען צוין אום דאס ליכט צו ביען, דאמיט דיא וועלט דורך אונפאָרזיכטיגקייט דער נאררען ניכט אין בראנד געראטהע. אללע רעליגיאָנען בעדיענטען זיך דיעזעס מיטטעלס, אום דאס פאָלק פאָן גאָטטליכען הייליגען דינגען פערן צו האלטען. איך וויללל דיך נור אן דיא געהיימען וויססענשאפטען דער עגיפּטער אונד גריעכען ערינגערן. זאָ וואר אויך דיא קאבאלא מיטטעל, דיא פלאכהייט אונד דוממהייט פאָם האָהערן רוהע צור ערקעננטניס גאָטטליכער וואהרהייטען צוריקצוהאלטען, אבער וואס איזט ענדליך דאראויס ענטשטאנדען? דיא קאבאליסטען האבען זיך אללמאָליג מעהר אונד מעהר פאָם פאָלקע אבגעשלאָססען, אונד וואָהרענד זיא, דיא זיך דיא טראָגער דעס גייסטעס אונד דער וואהרהייט נאננטען, צו וואהנוויטציגען רעכנערן אונד בוכשטאבענצאָהלערן העראבזאנקען, פערפיעל דאס פאָלק, דא עס קיינע פערשטאָנדיגען אנפיהרער האטטע, אין איממער טיעפערע דוממהייט. — מאנסט דוא אויך דיא קאבאלא אין איהרער אורשפּרינגליכען ריינען געשטאלט אויפגעפאסט אונד דיר אנגעאייגנעט האבען, וואס ווילסט דוא דאמיט ביים פאָלקע? דער הייפע פערלאנגט איינע איינפאכע בעגרייפליכע פאָרם. — — בעלעהרע עס איבער גאָטט, גלויבע, טוגענד, איבער דיא האָכסטען אינטערעססען דער מענשהייט, לייכטע איהם מיט דער פאקעל דיינער יוגענדליכען בעגייסטערונג פאָר, אונד דוא ווירסט עס זיכער צו איינעם שאָנען ציעלע פיהרען. ווערדע דיינעם פאָלקע איין צווייטער עזרא, גיב איהם, וויא דיעזער, נייען ווייזע געזעטצע, אבער פערשאָנע עס מיט דען אונפערשטאָנדיגען, געהיימניספאָללען אקטען. זעהנסט זיך אבער דיין הערץ דורכאויס נאָך דען געהיימען וויססענשאפטען, זאָ וויללל איך דיך הינפיהרען, וואָ דייטונגספאָללע צייכען צו דיר רעדען, אונד דוא דיא געברייכע דער יודען, פריזער אונד עגיפּטער פעראיינט פינדען זאָללסט, וואָ דוא דיא ווייזהייט דעס מענשען אנגעדייטעט פינדעסט אין טיעפזינניגען צייכען."

„איך קעננע נור איינען גאָטט," זאגטע סאבאטהאי מיט האָכסטעם שטאָלצע, „דען גאָטט איזראעלס, דען מאָזעס פערקינדעטע אונד דיא פּראָפעטען, דען דאוויד בעזונגען אין האָהערליכען בעגייסטערטען פּסאלמען; איך קעננע נור איינע ווייזהייט, דאס איזט דיא מיינינע, איינע געוואל־